

การส่งเสริมพฤติกรรมการรักการอ่านในเด็กปฐมวัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา บุญญฤทธิ

มิถุนายน 2553



ในมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549:5) ได้ระบุถึงมาตรฐานด้านผู้เรียนในมาตรฐานที่ 6 เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่าน และพัฒนาตนเอง ทั้งนี้ด้วยการให้ความสำคัญว่า การอ่านเป็นวิธีในการรับรู้ข้อมูล สารความรู้ผ่านสื่อชนิดต่างๆ การอ่านจึงเป็นเสมือนเครื่องมือที่ช่วยนำพามนุษย์ไปสู่ความรอบรู้ที่มีอยู่อย่างมากมายมหาศาล คนที่อ่านมากจะยิ่งรู้มาก คนจะอ่านได้มากจะต้องเป็นคนที่รักการอ่าน การรักการอ่านนี้สามารถปลูกฝังและพัฒนาให้เพิ่มพูนขึ้นได้และสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ตั้งแต่ระยะปฐมวัย บางคนถึงกับกล่าวว่า คุณแม่บางคนปลูกฝังให้ลูกรู้จักรักการอ่านตั้งแต่อยู่ในครรภ์ โดยอ่านหนังสือให้ลูกฟังพร้อมกับลูบท้องไปด้วย เสมือนกำลังโอบกอดลูกไปพร้อมๆ กับการให้ลูกฟังนิทานที่แม่อ่านให้ฟัง

พฤติกรรมการรักการอ่านของเด็กปฐมวัยคืออะไร

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กมีจุดมุ่งหมายประการหนึ่งคือ การส่งเสริมให้เด็กเกิดการพัฒนาทางด้านจิตพิสัย คือ การรักตระหนักถึงสิ่งที่มีคุณค่า ความดี ความงาม ความสำคัญ เกิดเป็นค่านิยม นำไปปฏิบัติ ทั้งนี้การรักการอ่านซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายประการหนึ่งของการพัฒนาคุณลักษณะของเด็ก ครูจะรับรู้ถึงการรักการอ่านของเด็กได้จากการสังเกตพฤติกรรมการรักการอ่าน ซึ่งรองศาสตราจารย์อรุณี หรรดาร และคนอื่นๆ (2552 : 9) ให้ความหมายว่า พฤติกรรมรักการอ่านหมายถึงการกระทำหรืออาการที่แสดงออกถึงความสนใจที่มีต่อหนังสือ แผ่นภาพ แผ่นพับ แผ่นโปสเตอร์ ตลอดจนสื่อประเภทต่างๆ ที่มีทั้งภาพและตัวอักษรหรือมีอย่างใดอย่างหนึ่ง การแสดงออกนี้อาจแสดงได้ทั้งทางร่างกาย ความคิด และความรู้สึก ดังนั้น พฤติกรรมรักการอ่านของเด็กจึงอยู่ในรูปของการแสดงความสนใจในการอ่าน มิใช่การอ่านอย่างจริงจังๆ จากหนังสือเล่มโตๆ อย่างที่ผู้ใหญ่เข้าใจ

พฤติกรรมการรักการอ่านสำคัญอย่างไร

โดยทั่วไปการอ่านทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารความรู้ต่างๆ ทำให้เกิดความรู้อย่างกว้างขวาง ความคิด ความเข้าใจต่อสิ่งต่างๆ ยิ่งการติดตามอ่านสารที่เป็นปัจจุบันจะทำให้เกิดความรู้ที่เท่าทันต่อสิ่งต่างๆ ทำให้นำ

ความรู้ที่ได้รับไปสู่การปรับปรุง การใช้ที่ทันต่อเหตุการณ์ ทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและประโยชน์ที่เชื่อมโยงต่อไป การรักการอ่าน จึงเป็นการรับรู้เห็นคุณค่าของการอ่านว่ามีประโยชน์ สามารถหาความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งต่างๆผ่านการอ่าน นำไปคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินคุณค่าของสิ่งที่รับรู้ และนำไปสู่การนำไปใช้ ด้วยความสำคัญของพฤติกรรมรักการอ่านดังกล่าว จึงปรากฏให้เห็นในอุดมมุ่งหมายตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ที่แสดงถึงมาตรฐานและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรักการอ่านคือให้เด็กปฐมวัย มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ซึ่งถ้าเด็กเป็นผู้รักการอ่านซึ่งก็คือเด็กมีเจตคติที่ดีที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆผ่านการอ่าน และเติบโตขึ้นอย่างมีความรักที่จะแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องโดยผ่านการอ่าน

ครูจะสนับสนุนพฤติกรรมรักการอ่านของเด็กปฐมวัยได้อย่างไร

ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีการสนับสนุนพฤติกรรมรักการอ่านให้แก่เด็กปฐมวัยในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อให้เด็กรักการอ่าน ได้แก่การจัดให้เด็กได้มีที่ที่ได้อ่านหนังสือที่สนใจ เช่น จัดให้มีห้องสมุดในสถานศึกษา มุมหนังสือตามบริเวณของสถานศึกษา เช่น ที่บริเวณระเบียงหน้าห้อง บริเวณรอผู้ปกครองมารับกลับ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเลือกหยิบหนังสืออ่านอย่างอิสระหรือขอให้ผู้ปกครองอ่านให้ฟัง นอกจากนี้ในบริเวณต่างๆของสถานศึกษา การจัดให้มีป้ายจัดแสดงที่มีตัวหนังสือ หรือรูปถ่าย สัญลักษณ์ต่างๆที่แสดงให้เด็กได้อ่าน รับรู้ผ่านการอ่านที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือเทศกาลต่างๆ ส่วนในห้องเรียนนั้นตามปกติจะมีมุมหนังสือที่จัดให้เด็กเข้าไปอ่านหนังสืออย่างอิสระ ซึ่งในมุมนี้ครูต้องจัดหนังสือที่น่าสนใจลัดเปลี่ยนให้เด็กได้อ่านและใช้เวลาแก่เด็กอย่างพอเพียง รวมทั้งจัดกิจกรรมเพิ่มที่มุมหนังสืออยู่เสมอเพื่อเรียกความสนใจของเด็ก

2. การจัดสภาพแวดล้อมทางจิตภาพที่ส่งเสริมให้รักการอ่าน ได้แก่การสร้างบรรยากาศให้รู้สึกสะดวกสบายและมีความสุขจากการอ่าน การมีอิสระที่เข้าไปอ่านหนังสือ ให้เลือกหนังสือที่ชอบ ได้ใช้เวลาที่เพียงพอในการอ่าน การไม่ถูกรบกวนขณะอ่านหนังสือ รวมทั้งการได้อ่านหนังสือในบริเวณที่ผ่อนคลาย มีหนังสือที่น่าสนใจลัดเปลี่ยนไป มีหนังสือในแบบที่ชอบ มีหนังสือที่เด็กๆอ่านได้เองจากภาพหรือสัญลักษณ์ที่เหมาะสมกับความสามารถ มีหนังสือที่ครูหรือผู้ใหญ่เคยอ่านให้ฟังเพื่อจะเลือกมาอ่านเองซ้ำได้

3. การจัดกิจกรรมสนุกๆ น่าสนใจที่เกี่ยวกับการอ่าน เช่น การจัดห้องสมุดเคลื่อนที่ แทนที่จะให้เด็กไปอ่านหนังสือในห้องสมุด อาจจัดให้ห้องสมุดมาหาเด็กๆที่ห้อง เช่น จัดชั้นหนังสือเข้าใหม่มาแนะนำเด็กๆและเปิดให้ใช้ที่บริเวณใกล้ๆเด็ก หรือวันที่อากาศดี จัดห้องสมุดสนาม โดยขนหนังสือไปอ่านที่สนาม มีอาสาสมัคร เช่น คุณพ่อ คุณแม่ คุณย่า คุณยาย ที่ว่างๆมาอ่านหนังสือกับเด็กๆ การให้เด็กๆยืมหนังสือกลับไปอ่านที่บ้านแล้วกลับมาอ่านให้เพื่อนๆฟัง การจัดให้มีการอ่านออกเสียงตามสบาย การจัดให้มีการแลกเปลี่ยนหนังสือแสนสนุกที่แต่ละคนนำหนังสือมาจากบ้านแล้วมาแลกขอยืมกลับไปอ่านกับหนังสือของเพื่อนๆ จัดให้มีวันพบนักอ่าน จัดให้ทำหนังสือด้วยกัน ฯลฯ ทั้งนี้กิจกรรมดังกล่าวจะทำให้เด็กได้ปฏิบัติจริงจากการอ่านในรูปแบบต่างๆ

4. การเป็นตัวแบบที่ดีในการอ่าน ครูอ่านหนังสือให้เด็กฟังเป็นการแสดงให้เห็นว่าเรื่องราวสนุกๆ มาจากหนังสือ นอกจากนั้นการจัดประสบการณ์ที่让孩子เห็นการสืบค้นความรู้ที่มาจากหนังสือ จะช่วยให้เด็กเห็นความสำคัญของการอ่าน และเกิดความเข้าใจว่าหนังสือคือแหล่งความรู้ ยามว่างครูอาจอ่านหนังสือต่างๆ ให้เด็กได้ยิน หนังสือที่อ่านให้เด็กฟังนอกจากเป็นหนังสือนิทานแล้วยังสามารถอ่านข่าวสำหรับเด็ก ประเภทข่าวผู้เยาว์ หรือข่าวเกี่ยวกับท้องถิ่นของเด็ก

5. การให้การเสริมแรงทางบวกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมการอ่านด้วยตนเอง การเสริมแรงนั้น ได้แก่การสะท้อนให้เด็กเห็นว่า พฤติกรรมที่แสดงถึงการอ่านหรือต้องการอ่าน เป็นพฤติกรรมที่ดี น่าชื่นชม แต่ขณะเดียวกันจะต้องไม่ผลักดันหรือบีบบังคับเด็ก ถ้าเด็กไม่ต้องการที่จะอ่าน การเสริมแรงแก่เด็กได้แก่ การรับฟังสิ่งที่เด็กอ่าน การชมเชยให้กำลังใจ การตอบสนองเมื่อเด็กต้องการอ่าน การให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการให้ช่วยในการอ่าน การเข้าไปร่วมในการอ่านของเด็ก การชื่นชมเมื่อเด็กแสดงความสนใจในการอ่าน การแนะนำหนังสือที่น่าสนใจแก่เด็กเป็นต้น

จะสังเกตพฤติกรรมการอ่านของเด็กปฐมวัยอย่างไร

พฤติกรรมการอ่านของเด็กแสดงออกถึงความสนใจต่อการอ่าน การติดตามฟังเรื่องราวจากการอ่านและแสดงพฤติกรรมการอ่าน ซึ่งสามารถสังเกตจากการแสดงพฤติกรรมดังนี้

1. การแสดงความสนใจต่อการอ่าน สามารถสังเกตจากพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกได้แก่
 - เข้าไปร่วมฟังการอ่านของผู้อื่น
 - ขอให้ผู้อื่นอ่านให้ฟัง
 - ทำท่าอ่านหนังสือประกอบการเปิดหนังสือหรือชี้ไปที่ดั่งหนังสือหรือภาพ
 - บอกชื่อหนังสือที่ชอบ



2. การแสดงความสนใจฟังเรื่องราวจากหนังสือ สามารถสังเกตจากพฤติกรรมที่แสดงออกดังนี้
 - การฟังเรื่องราวจากการอ่านได้นาน
 - ซักถามเรื่องราวที่ฟังจากการอ่านของผู้ใหญ่
 - เปิดหนังสือและเล่าเรื่องจากสิ่งที่ได้ฟังไป
 - พุด / ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวที่ฟัง

3. การแสดงพฤติกรรมกรรมการอ่านหนังสือ สามารถสังเกตได้จากการแสดงพฤติกรรมดังนี้

- เปิดหนังสือดูทีละหน้าตามลำดับจนหมดเล่ม
- เปิดหนังสือภาพและเล่าเรื่องจากหนังสือ
- ชี้คำหรือตัวหนังสือและถามว่าอ่านอย่างไร
- ถามเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของข้อความในหนังสือ

การสังเกตพฤติกรรมกรรมการอ่านของเด็กจะสังเกตจากช่วงเวลาการทำกิจกรรมเสรีและการเล่นตามมุม และขณะที่ครูอ่านหนังสือให้เด็กฟังในเวลาต่างๆ ทั้งนี้การสังเกตจะสังเกตได้จากความบ่อยของการแสดงพฤติกรรม รวมทั้งความยาวนานของเวลาที่เด็กทำพฤติกรรมนั้นๆ เมื่อสังเกตเห็นพฤติกรรมรักการอ่านของเด็กเป็นรายบุคคลแล้ว ครูสามารถนำข้อมูลที่ได้มาสู่การจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมต่อยอดต่อไป ขณะเดียวกันหากพบว่าเด็กยังไม่มีพฤติกรรมรักการอ่าน คงต้องมีการศึกษาหาสาเหตุและพยายามแก้ไข และจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมที่จะกระตุ้นพัฒนาให้เด็กมีคุณลักษณะตามที่ต้องการ

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,สำนักงาน. (2549). **มาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา.กรุงเทพฯ ; โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.**

เลขาธิการสภาการศึกษา,2552. **สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 3-5 ปี.** กรุงเทพฯ : บริษัท แปลน ฟอ์ กิดส์ จำกัด.

อรุณี หรดาต,ประภาพรรณ เอี่ยมสุภานิต,พัชรี ผลโยธิน และวัฒนา มัคคสมัน.2552. **ชุดฝึกอบรมเรื่องการเสริมสร้างพฤติกรรมรักการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัย.กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.**